

NYMPHAEA Folia naturae Bihariae	XXXVIII	147 - 152	Oradea, 2011
---	----------------	------------------	---------------------

Moment aniversar: Csák Kálmán la 85 ani

Tamás Domokos

Rábay u. 11., H-5600 Békéscsaba, Hungary, e-mail: tamasdomokos@freemail.hu

S-a născut la 26 februarie 1926, la Tinca, jud. Bihor. Tatăl, de la care și-a moștenit și prenumele deținea o măcelărie la Tinca, iar mama, Medra Etelka era descendenta unei familii înstărite de morari. În afară de Kálmán, în casa părintească, aflată la câteva sute de metri distanță de localitate, în lunca lată a Crișului Negru, au mai crescut patru copii. Printre arborii de luncă din apropiere se situau moara de apă (180 CP) și clădirile anexe.

Pentru el, terenul de joacă din copilărie era reprezentat de un spațiu construit, plin de zgomote, și de natura aproape neatinsă, fără margini, fiind atras de la început de detaliile acesteia. Azi își povestește amintirile cu plăcere și în extenso, fiindcă amnezia, cataracta sau pierderea auzului nu îl pot împiedica. (E interesant că nu prea vorbește de amintirile din măcelărie – poate pentru că e vegetarian!). Era preferatul bunicului Medra, care îl lua cu el de mic copil prin munții din împrejurimi când căuta roci potrivite pentru piatra de moară. Acesta a fost de fapt pentru Kálmán Csák începutul vocației sale.

După ce mama sa îl introduce în lumea literelor și a scrisului, termină șapte clase primare la școala românească. De la sfârșitul anilor '30, lucrează ca morar la moara bunicului și își petrece timpul liber prin Munții Apuseni, dar începând de la vârsta de 19 ani devine colecționar pasionat. Citește nopți întregi – ca un autodidact adevărat – cărți de geologie în limbile maghiară și germană, la lumina generatorului de la moară. Cumpără numeroase cărți din stocul anticariatului din Oradea.

În anii războiului, se ocupă de explorări speologice pe baza hărților geologice primite de la București. După naționalizare (1948), moara este devastată și meseria de morar nu mai putea fi continuată. Astfel, își petrece tot mai mult timp pe teren și, ca o consecință, în satul învecinat organizează prima sa expoziție, la Școala generală din Belfir. Prin donația acestei colecții, realizează în anul 1956 în două săli ale fostei școli reformate (cam cu 15 ani înainte ca cea din Oradea) Muzeul de Științele Naturii din Tinca. (În urma reprivatizării, clădirea a fost retrocedată bisericii reformate în care actualmente mai funcționează Centrul Cultural și un cabinet parlamentar). Una dintre sălile expoziției este dedicată colecțiilor geologice și paleontologice, iar cealaltă colecțiilor zoologice. Partea mai importantă a colecției zoologice constă din naturalizări de păsări și mamifere și din preparate umede de pești, amfibieni și reptile. În expoziție sunt incluse aproximativ 30.000 de piese, iar în depozit se mai află încă 50.000 de piese diferite.

În anul 1952 se căsătorește cu doamna învățătoare Bihari (Lazurán) Mária. Are doi copii: Kálmán și Csaba.

Între anii 1950-1960, Csák Kálmán efectuează o serie de observații ornitologice, catalogând dispariția din zonă a unor specii, cum ar fi: gaia neagră și cea roșie, nagâțul, corcodelul mare și cel mic, uliul încălțat și șerparul, eretele sur, vânturelul de seară, dropia, etc., unele rămânând reprezentate doar prin naturalizările pe care le-a realizat. Tehnicile de taxidermie erau "culese" din paginile revistei "Élet és Tudomány", al cărei abonat era. Mai târziu, tehnicile de preparare au fost dezvoltate la Muzeul „Grigore Antipa”. În anul 1962 vizitează Muzeul Național și Universitatea „Ötvös Lóránd” de la Budapesta, în primul rând ca să achiziționeze cărți de specialitate și ca să studieze colecțiile comparative de moluște ale lui Strausz László.

În anii '70 publică în anuarul „Nymphaea” din Oradea articole științifice care abordează teme stratigrafice și de paleontologie (despre miocenul, pliocenul și pleistocenul din România). Menține relații bune cu cercetători ai domeniului respectiv, cum ar Hamar Márton, Jurcsák Tibor și Mircea Paucă (cel din urmă, de origine armeană și cu doctoratul obținut de la Viena, îl considera fiul lui adoptiv). Mai nou a colaborat, prin furnizare de informații, cu zoologul craiovean Aurelian Leonardo Ilie (Ilie 2008).

Vizitează sporadic Ungaria, de pildă în anul 1999 face o vizită la Békéscsaba la vernisajul expoziției Pro Natura.

Actualmente cu ce se ocupă și ce-l frământă pe naturalistul Csák Kálmán: publicarea de cărți. Tematica e legată de condițiile ecologice la ciuperci, micogeografie și micoterapie, fotografiile de teren fiind realizate cu un aparat Canon 300D.

Prin Tinca circulă o vorbă: că localitatea își datorează renumele apei termale și muzeografului Csák Kálmán, care este cetățean de onoare din anul 2002.

Stimate domnule Csák Kálmán, cu această ocazie deosebită vă dorim mulți ani fericiți. „Kedves Kálmán Bácsi! Isten éltesse e jeles születésnapodon.” Și așteptăm cu nerăbdare apariția acelei cărți de micologie...

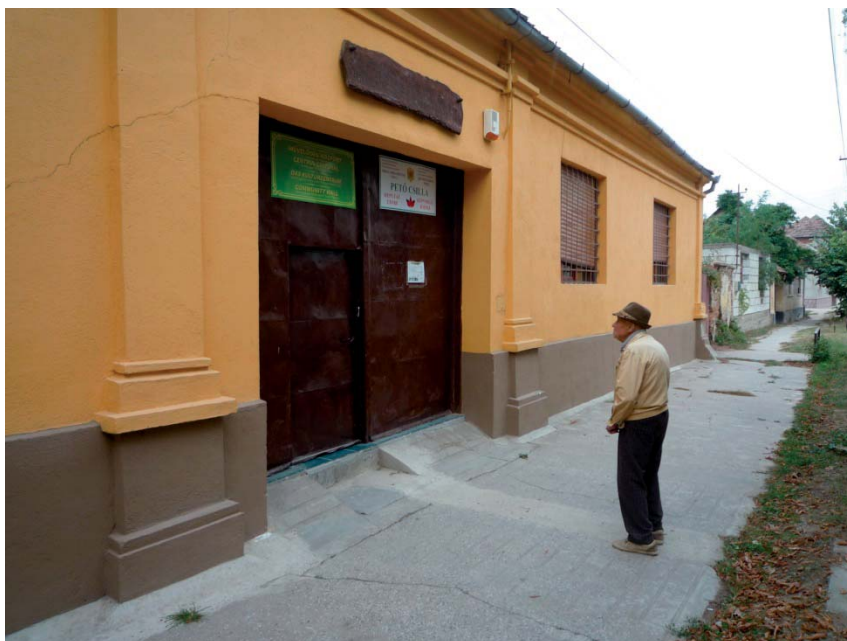
References

Fábián, J. (2003): - Tenkei magyarok. Editura Literator.Oradea, p. 114—116.

Ilie, A. L. (2008): - Monografie faunistică — Păsările din zona Tinca (Județul Bihor, România), Editura Sitech. Craiova.

„Aici m-am născut, în anul 1926”. (2011)

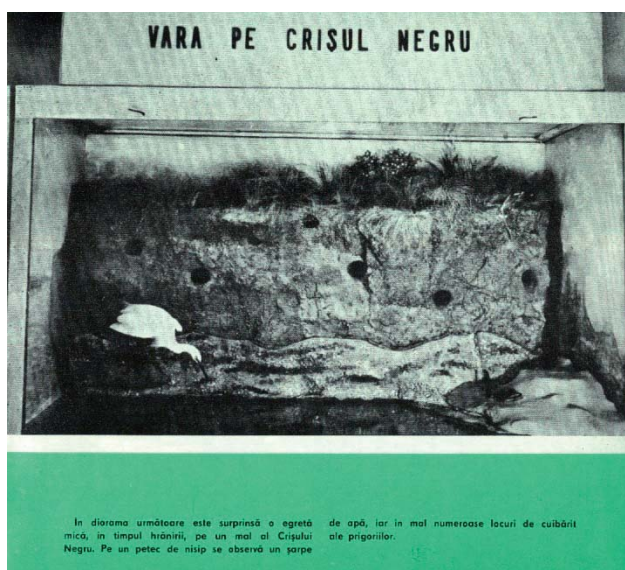
În fața muzeului inaugurat în 1956 (2011)

„Aici sunt sedimentele litorale de la Dealul Burzău...” Sala de geologie (2011).

Afiș al Muzeului din Tinca

Diorama "Vara pe Crișul Negru"

„Naționalizarea din 1948 a pecetluit soarta morii de apă de la Tinca.”(2011)